

Myšlení si díky obrovskému, světodějnému řeckému vynálezu pojmů a pojmovosti v jednom směru otevřelo netušené možnosti kritického přezkoumávání nejrůznějších mínění a údajných i skutečných poznatků a vědomostí, avšak zároveň si před sebe bohužel postavilo téměř nepřekonatelné překážky v jiném směru. Souvisí to zejména s genezí filosofického myšlení, přesněji řečeno s tím, že se filosofie zrodila, tj. ustavovala a rozvíjela v nepřehlédnutelně oscilujícím vzájemném ovlivňování s geometrií (resp. s „matematikou“). Pod vlivem postupně se ustavující geometrie se filosofickou metodou stalo konstruování MATHÉMAT jako nezbytného předpokladu dalšího přesného zkoumání: pokud je správně „pochopen“ (a tedy „uchopen“) trojúhelník jako „ideální“ rovinný obrazec, může být následovně zkoumán tak, že bude ustavena a vybudována celá „učitelná věda“ (MATHÉISIS) o trojúhelníku resp. trojúhelnících (tedy „trigonologie“, což je v tomto smyslu vhodnější termín než zaběhaný název „trigonometrie“). Mnohem později byl formulován dokonce velký cíl takového postupu bádání, totiž ustavení sjednocené, jednotné nejobecnější učitelné vědy (mathesis universalis), která by uvedenou metodou obsáhla vše, tj. veškerenstvo, universum. To byl sice skvělý, ale pro myšlení řeckého (přesněji: zpředměťujícího) typu naprosto nespílitelný, nerealizovatelný projekt; o jeho ztroskotání bylo rozhodnuto již na samém počátku, i když rozpoznání jeho „princiální“ nemožnosti je recentní. Toto nové rozpoznání, jež charakterizuje mj. dnešní „postmoderní“ nálady, je však zatíženo stejnou hrubou chybou, jíž se vyznačuje celá dosavadní evropská myšlenková tradice, i když obrací hodnotící znaménko. „Postmoderní“ myšlení, které ukazuje nemožnost myslet třeba „smysl“ jako MATHÉMA (s Husserlem bychom mohli již přesněji říci: jako intencionální předmět, tedy analogicky jako je v geometrii myšlen „trojúhelník“), eo ipso jen pokračuje v myšlení moderním (a před-moderním), ale nepřekonává je. Skutečné, opravdové post-moderní myšlení by se muselo prezentovat jako myšlení post-řecké, jinak řečeno: post-zpředměťující, tedy nezpředměťující to, co není (ve skutečnosti čili doopravdy) předmětné.

Zdá se, že právě to je důvodem pro některé významné myslitele, proč se chtějí vracet k nejstarší řecké filosofii. Mají za to, že někde v těch prvních počátcích došlo k nesprávnému rozhodnutí, k vykročení nesprávným směrem, a hledají ono rozcestí, na kterém k oné chybě došlo. Bylo by zajisté naivní, kdybychom se domnívali, že stačí se na takové eventuelní rozcestí vrátit a vydat se – alespoň v myšlenkách – jinou cestou. Nejenom „skutečné“ návraty, ale ani takovéto „myšlené“ návraty nejsou možné, protože nemůžeme dost dobře odmyslit všechno to, co se až dosud v oněch myšlenkových dějinách odehrálo. Ba právě naopak: jenom proto, že se stalo to, co se vskutku stalo, jsme dnes tam, kde jsme, a jenom díky tomu si můžeme klást otázky tak, jak si je klademe. Nikde v tom není založeno *jenom* naše omezení (i když zajisté nelze pochybovat o tom, že dějinně vždycky nějak „omezení“ jsme), ale vždycky se tu zároveň otvírá také možnost svá omezení (v nějaké míře a v nějakém rozsahu) rozpoznat a pak si uložit úkol se jim vyhnout nebo je překonat. Tím se dostáváme k „mauvais-motu“, zmíněnému na samém počátku. Filosof, který by si dnes řekl, že nikdy nemělo dojít k onomu příliš úzkému sepětí rozvoje filosofie a geometrie, by prokázal hrubý nedostatek kritičnosti svého myšlenkového přístupu, protože právě jeho rozpoznání (předpokládejme pro jednoduchost, že správné) by nebylo možné, kdyby si celou tu dosavadní cestu evropského myšlení odmyslil resp. kdyby se skutečně vrátil někam víc než dva tisíce let zpátky. Dělá-li si nějaký filosof nároky na to, že má smysl to, co říká, musí si kriticky uvědomovat, že tento smysl neodmyslitelně souvisí s tím, na co z minulosti evropského myšlení navazuje, jak porozuměl svým předchůdcům a jak si z nich něco vybral a převzal,

zatímco v něčem jiném odhalil omyly a proto se proti tomu kriticky vymezil. (V tomto ohledu není situace odborníků jiných disciplín jiná, ale v případě např. historiků je třeba pečlivě odlišovat jejich vztah k minulosti obecně jako k tomu, co se stalo a co je „předmětem“ jejich zájmu a zkoumání, od jejich vztahu ke starším nebo vůbec jiným historikům, od kterých se něčemu naučili a na jejichž práci i způsob práce a metody navazují. Nezbytný *kritický* vztah k myšlení předchůdců a učitelů je ovšem bez filosofických předpokladů nemožný resp. nedostačujícím způsobem kritický.)

(Písek, 960301-6.)